

1. ULUSLARARASI İSTANBUL DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS
ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

05-06 EKİM 2018

HAMPTON BY HILTON • KAYAŞEHİR, İSTANBUL

www.dilkulturvetarihkongresi.org

1. ULUSLARARASI İSTANBUL DİL - KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Mustafa TALAS

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 08/2018

1. Baskı: Eylül 2018

Yayıncı Sertifika No: 36934

ISBN: 978-605-68150-7-2

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu kongre özet/tam metin kitabının her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılızını olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. *Kitapta yer alan özet metin içerik sorumluluğu ilgili yazarlara aittir. Yayınevi ve kongre yönetimi bu konuda bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez.* Bu konuda GüvenPlus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından 2016/73332 tescil numarası ile markalı bir eserdir.

Metin ve Dil Editörü

Dr. Öğr. Üyesi. Gökşen ARAS

Kapak Tasarımı

Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ

Sayfa Düzeni

Burhan Maden

Baskı-Cilt:

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®

Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-62 Fax:+902128014063 Mobile:+9053331447861

Sertifika No: 36934

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®

Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul

Tel: 02128014061-62-63

info@guvenplus.com.tr

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

**1ST INTERNATIONAL CONGRESS
ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL**

1 ULUSLARARASI İSTANBUL DİL - KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

TAM ve ÖZET METİN KİTABI

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Mustafa TALAS
(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Niğde – Türkiye)

KONGRE EŞ BAŞKANLARI

Doç. Dr. Kaya YILDIZ (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu – Türkiye)
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ (Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Çorum – Türkiye)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Tofiq ABDÜLHASANLİ
Prof. Dr. Ümran SEVİL
Doç. Dr. Adnan ASLANTAŞ
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Atila DÖL
Doç. Dr. Nur DİLBAZ ALACAHAN
Yrd. Doç. Dr. Nurhodja AKBULAEV
Dr. Öğr. Üyesi. Ayça GÜRKAN
Dr. Öğr. Üyesi. Abdülkerim GÜLHAN
Dr. Öğr. Üyesi. Hülya UZUN
Dr. Matanat AMROHOVA

YÜRÜTME KURULU

Prof. Dr. Bülent EKER
Doç. Dr. Ayşe TÜRKSOY
Dr. Öğr. Üyesi. Bayram POLAT
Dr. Öğr. Üyesi. Bekir KOCADAŞ
Dr. Öğr. Üyesi. Eda TOK
Dr. Öğr. Üyesi. Ergun ACAR

BİLİMSEL SEKRETERYA

Yrd. Doç. Dr. Kemale EEKBEROVA
Dr. Öğr. Üyesi. Gül Banu ÜSTÜN DUMAN
Dr. Öğr. Üyesi. Hulusi YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa TATÇI
Dr. Öğr. Üyesi. Levent DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi. Özkan AYDOĞDU
Dr. Öğr. Üyesi. Selvinaz SAÇAN
Dr. Öğr. Üyesi. Sevilay YILDIZ

SEKRETERYA

Dr. İbrahim ERBAKIR
Dr. Ülker ŞEN
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

BİLİM KURULU

UNVAN	ADI VE SOYADI	KURUMU
Prof. Dr.	Ahmet GÜNŞEN	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Ali DUymAZ	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Ayhan AYTAÇ	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Ali YAKICI	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Atabey KILIÇ	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Amina SİLJAK	JESENKOVIC ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Bekir ÇINAR	ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Cengiz ANIK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Ekrem CAUSEVİC	HIRVATİSTAN ZAGREP ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Emine DEMİRAY	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Giray Saynur DERMAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Fadıl HOCA	MAKEDONYA VİZYON ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Fatih ÇATIKKAŞ	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Feridun MERTER	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Fatih YÜCEL	ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Galina MIŞKİNİENE	VİLNİUS ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Gıyasettin AYTAŞ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Gadir GOLKARIAN	YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	İrfan MORİNO	KOSOVA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Muştafa TALAS	ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Mahmut ÇELİK	MAKEDONYA İŞTİP GOTSE DELÇEV ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Nazım İBRAHİM	ÜSKÜP KRİL METODİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Necati DEMİR	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Ramazan SEVER	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Suat KOLUKIRIK	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr.	Seyfeddin RZASOY	AZERVAYCAN MİLLİ ELMLER AKADEMİSİ
Prof. Dr.	Tofiq ABDÜLHASANLİ	AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

Prof. Dr.	Ümran SEVİL	EGE ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Ali Şamil HÜSEYİNOĞLU	AZERVAYCAN MİLLİ ELMLER AKADEMİSİ
Doç. Dr.	Adnan ASLANTAŞ	OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Alpaslan H. KUZUCUOĞLU	İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Çetin YAMAN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Edina SOLAK	ZENİCA ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Elvan YALÇINKAYA	ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Elşen BAĞIRZADE	AZERBAYCAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Fariz AAHMADOV	AZERBAYCAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Fatih BAŞBUĞ	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Gülten HERGÜNER	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Galip GÜNER	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	İlhan UÇAR	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Kürşat ÖNCÜL	OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Kemalettin DENİZ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Kaya YILDIZ	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Muştafa ÖNER UZUN	ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Qaliba HACİYEVA	NAHÇIVAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Pelin AVŞAR KARABAŞ	HİTİT ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Paki KÜÇÜKER	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Recep DÜNDAR	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Recep ÖZMAN	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Serkan ERCAN BAĞÇECİ	ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Selahattin AVŞAROĞLU	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Südübe SALİHOVA	AZERBAYCAN DEVLET ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Tudora ARNAUT	TARAS ŞEVÇENKO KİEV MİLLİ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr.	Ünal ŞENTÜRK	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

*İsimler Unvan ve isim alfabetik sıralamasına göre düzenlenmiştir.

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

İÇİNDEKİLER

DAVETLİ KONUŞMACILAR

NEOKLASİK REALİST TEORİ BAĞLAMINDA RUSYA FEDERASYONU'NUN ORTA ASYA ÜLKELERİ İLE SİYASİ İLİŞKİLERİ	1
<i>Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN</i>	
CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE YAZILAN EDEBİYAT TARİHLERİNE DÂİR GENEL BİR DEĞERLENDİRME.....	10
<i>Prof. Dr. Atabey KILIÇ</i>	
HİDROELEKTRİK ENERJİ (HES), KULLANIMI VE ÇEVRESEL ETKİLER	18
<i>Prof. Dr. Ramazan SEVER</i>	
TOPLUMSAL BÜTÜNLÜĞÜN İNŞASI AÇISINDAN DİL, KÜLTÜR VE TARİH	27
<i>Prof. Dr. Cengiz ANIK</i>	

SÖZEL TAM METİN SUNUMLAR

KLÂSİK TÜRK ŞİİRİNDE METİN ŞERHİ ÜZERİNE ADLANDIRMA SORUNU VE BİR ÖNERİ	36
<i>Şemseddin BAYRAM</i>	
KOSOVA'DA YENİDEN YAPILANDIRMA ÇALIŞMALARININ KRİTİĞİ.....	46
<i>Sibel AKGÜN</i>	
TÜRK DİLLERİNDE SİMETRİ VE ASİMETRİ.....	53
<i>İlaha MİRZALİYEVA</i>	
OSMANLI DEVLETİ'NDE OKMEYDANI VAKFI'NA VE ARAZİSİNE YAPILAN TECAVÜZLER.....	59
<i>Şükrü Seçkin ANIK</i>	
MACARİSTAN'DAKİ KUMANLARIN SEP VE SANDIK GELENEĞİ	64
<i>Nurdan VARDAN, Ali AHMETBEYOĞLU</i>	

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

HUKUKTA SORUMLULUK ve TOPLUM TİPLERİYLE MÜNASEBETİ	72
<i>Etem ÇALIK, Ayşegül Büşra ÇALIK</i>	
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜKLERİNDE ÇALIŞAN PERSONELİN ÇOCUKLARINI SPORA YÖNLENDİRME NEDENLERİNİN İNCELENMESİ (DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ).....	79
<i>Selçuk ARSLAN, ALİ SERDAR YÜCEL</i>	
FUTBOL KULÜPLERİNDEKİ SPORCU, ANTRENÖR VE YÖNETİCİLERİN KULÜP ORTAMI İLETİŞİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (BAL LİĞİ 3. GRUP ÖRNEĞİ).....	86
<i>Ahmet GERÇEK, Ali Serdar YÜCEL</i>	
AISKHYLOS, PERSLER 374-383: HELLENLER Mİ YOKSA PERSLER Mİ?	96
<i>Esengül AKINCI ÖZTÜRK</i>	
RE-CATCHING HARMONY WITH THE NATURE: THE TURKISH VILLAGE INSTITUTES MOVEMENT	103
<i>Gökhan AK</i>	
BİR YAŞLI DİNDARLIĞI BİÇİMİ OLARAK MABET DİNDARLIĞI	111
<i>Coşkun DİKBİYİK</i>	
XIX. YÜZYILDA VOLGA BOYU TÜRK HALKLARININ SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞİMİ .	120
<i>Afag PİRİYEVA</i>	
ÇİN'İN ORTADOĞU POLİTİKALARININ TÜRKİYE'NİN GÜVENLİK ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ.....	127
<i>Mehmet Murad AKTAŞ</i>	
KLÂSİK TÜRK ŞİİRİNDE METİN ŞERHİ ÜZERİNE ADLANDIRMA SORUNU VE BİR ÖNERİ	136
<i>Şemseddin BAYRAM</i>	

ÖZET METİN SUNUMLAR

XIX. YÜZYILDA VOLGA BOYU TÜRK HALKLARININ SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞİMİ ..	146
<i>Afag PRIYEVA</i>	
FUTBOL KULÜPLERİNDEKİ SPORCU, ANTRENÖR VE YÖNETİCİLERİN KULÜP ORTAMI İLETİŞİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	147
<i>Ahmet GERÇEK, Ali Serdar YÜCEL</i>	
BİR YAŞLI DİNDARLIĞI BİÇİMİ OLARAK MABET DİNDARLIĞI	148
<i>Coşkun DİKBİYİK</i>	

DİL-KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ

1ST INTERNATIONAL CONGRESS ON LANGUAGE - CULTURE AND HISTORY IN ISTANBUL

AZERBAYCAN TÜRKÇESİNİN BATI AZERBAYCAN AĞIZLARINDA ASSİMİLYASİYA VE DİSSİMİLYASİYA OLAYI.....	149
<i>Elvan CAFAROV</i>	
AISKHYLOS, PERSLER 374-383: HELLENLER Mİ YOKSA PERSLER Mİ?	150
<i>Esengül AKINCI ÖZTÜRK</i>	
HUKUKTA SORUMLULUK VE TOPLUM TİPLERİYLE MÜNASEBETİ.....	151
<i>Etem ÇALIK, Ayşegül Büşra ÇALIK</i>	
RE-CATCHING HARMONY WITH NATURE: THE TURKISH VILLAGE INSTITUTES MOVEMENT	152
<i>Gökhan AK</i>	
TÜRK DİLLERİNDE SİMETRİ VE ASİMETRİ	154
<i>İlahe MİRZALİYEVA</i>	
ÇİN'İN ORTADOĞU POLİTİKALARININ TÜRKİYE'NİN GÜVENLİK ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ.....	155
<i>Mehmet Murad AKTAŞ</i>	
YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE KONUŞMA BECERİSİNE KARŞI KAYGI DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ.....	156
<i>Melike ERDİL</i>	
BULGARİSTAN'DA TÜRKÇE EĞİTİM SORUNLARI	158
<i>Nesrin OSMANOVA İSPOVA</i>	
MACARİSTAN'DAKİ KUMANLARIN SEP VE SANDIK GELENEĞİ.....	159
<i>Nurdan VARDAN, Ali AHMETBEYOĞLU</i>	
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜKLERİNDE ÇALIŞAN PERSONELİN ÇOCUKLARINI SPORA YÖNLENDİRME NEDENLERİNİN İNCELENMESİ (DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ)	160
<i>Selçuk ARSLAN, Ali Serdar YÜCEL</i>	
KOSOVA'DA YENİDEN YAPILANDIRMA ÇALIŞMALARININ KRİTİĞİ.....	161
<i>Sibel AKGÜN</i>	
KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE METİN ŞERHİ ÜZERİNE ADLANDIRMA SORUNU VE BİR ÖNERİ	163
<i>Şemseddin BAYRAM</i>	
OSMANLI DEVLETİ'NDE OKMEYDANI VAKFI'NA VE ARAZİSİNE YAPILAN TECAVÜZLER.....	164
<i>Şükrü Seçkin ANIK</i>	

AISKHYLOS, *PERSLER* 374-383: HELLENLER Mİ YOKSA PERSLER Mİ?

Esengül AKINCI ÖZTÜRK

Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Denizli / Türkiye

Öz: Aiskhylos'un *Persler* adlı tragedyasının 374-383. dizelerinde haberci, Salamis Savaşı'ndan önceki gece denizcilerin uysalca yaptıkları hazırlıkları anlatır. Geleneksel ve aynı zamanda yaygın olan görüş, bu hazırlıkları yapan denizcilerin Pers askerleri olduğu yönündedir. Fakat ünlü filolog Edith Hall, *Aeschylus: Persians* başlıklı eserinde, bu dizelerde aslında Perslerden değil Hellenlerden bahsedildiğini ileri sürer. Bu çalışmada, Hall'ün tezinin aksine, geleneksel görüşün çok daha makul ve savunulabilir olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. 374-383. dizelerde Pers askerlerinin yaptığı hazırlık ve faaliyetler konu edilmektedir, çünkü bu dizeler Kserkses'in kimi emirlerini içeren 364-368. dizeler ile birlikte incelendiğinde, 374. satırdaki πειθάρχω φρενί ifadesinin, Hall'ün Hellenlere özgü olduğunu iddia ettiği "otoriteye gönüllü itaati" değil, Pers askerlerinin verilen emirler karşısındaki sessizce boyun eğme halini tasvir ettiği anlaşılmaktadır. 364-368. dizelerde Kral Kserkses, donanmanın gece boyunca devriye gezerek bazı önlemler almasını emretmiş, 374-383. satırlarda betimlenen denizciler de verilen emrin içeriği ve üslubuyla uyumlu bir şekilde bu talimatları uygulamaya koymuşlardır. Ayrıca, eserde Perslere atfedilen ve οὐκ ἀκόσμως nitelemesiyle örtüşmediği iddia edilen kargaşa hali de metnin bütünlüğü içinde açıklanabilir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Aiskhylos, Edith Hall, Persler, Pers Donanması, Salamis Savaşı

Aiskhylos, *Persler* adlı tragedyasında, Salamis Savaşı'nda uğradıkları ağır yenilgi haberi karşısında Perslerin yaşadığı büyük acıyı ağıt formunda işlemiştir. Persler, Susa'da geçen ve 1076 dizeden oluşan oyunda, savaşta başlarına gelen felaketi tüm gerçekliğiyle haberciden öğrenirler.⁵⁷ Ayrıca haberci, oyunun 374-383. dizelerinde savaş başlamadan önceki gece denizcilerin düzenli ve uysal bir şekilde yaptıkları kimi hazırlıkları da anlatır:

οἱ δ' οὐκ ἀκόσμως, ἀλλὰ πειθάρχω φρενί

375 δειπνόν τ' ἐπορσύνοντο, ναυβάτης τ' ἀνήρ

τροποῦτο κόπην σκαλμὸν ἀμφ' εὐήρετμον.

ἐπεὶ δὲ φέγγος ἡλίου κατέφθιτο

καὶ νύξ ἐπήει, πᾶς ἀνὴρ κόπης ἄναξ

57 * Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesi BAP birimi tarafından 2018KKP012 numaralı proje ile desteklenmiştir. Haberci karakteri, birçok tragedya da olduğu gibi, Persler tragedyasında da oldukça önemli bir role sahiptir. Çünkü tragedyalarda ancak haberci vasıtasıyla başka bir yerde gerçekleşen olaylara yer verilebilmektedir. Bkz. Bremer, 1976: 30. Fakat habercinin tragedyalardaki yeri ve işlevi ile ilgili farklı yaklaşımlar da söz konusudur. Detaylı bir tartışma için bkz. Barret, 1995: 539-542.

SÖZEL SUNUMLAR

ἔς ναῦν ἐχώρει πᾶς θ' ὄπλων ἐπιστάτης:

380 τάξις δὲ τάξιν παρεκάλει νεῶς μακρᾶς:

πλέουσι δ' ὡς ἕκαστος ἦν τεταγμένος,

καὶ πάννουχοι δὴ διάπλοον καθίστασαν

ναῶν ἄνακτες πάντα ναυτικὸν λεῶν.⁵⁸

Düzensiz değil fakat itaatkar bir ruh hali içinde akşam yemeklerini hazırladılar ve her bir denizci küreğini iskarmoza takarak bağladı. Güneş batıp gece olunca işinin kralı kürekçiler ve silahların efendisi askerler gemilere bindiler. Sıralanmış uzun gemilerden seslenerek birbirlerini yüreklendirdiler ve yelkenlerini açarak emredildiği şekilde rotalarında kaldılar. Donanma komutanları tüm deniz kuvvetlerini gece boyunca aktif, seyir halinde tuttular.

Peki, ama kimdi bu hazırlıkları yapan denizciler? Hellenler mi yoksa Persler mi? Geleneksel ve aynı zamanda yaygın olan görüş, söz konusu bu hazırlıkları yapan denizcilerin kesinlikle Pers askerleri olduğu yönündedir. Diğer bir deyişle, çoğu yorumcu 374-383. satırların Perslere göndermede bulunduğunu varsaymaktadır; çünkü metinde bunun aksini düşündürecek filolojik açıdan kayda değer herhangi bir kanıt bulunmamaktadır (Broadhead, 1960: 120; Bakewell, 1998: 232; Kantzios, 2004: 14-15).

Fakat ünlü filolog Edith Hall, *Aeschylus: Persians* başlıklı eserinde, yaygın kabulün aksine, söz konusu pasajda aslında Perslerden değil Hellenlerden bahsedildiğini öne sürer (Hall, 1996: 137).⁵⁹ Bu iddiasını desteklemek için Hall'ün geliştirdiği en etkili argüman, 374. satırdaki οὐκ ἀκόσμως (“düzensiz olmayan bir şekilde”) ve πειθάρχω φρενί (“itaatkar bir şekilde”) ifadelerinin yorumuna dayanmaktadır. Hall'e göre, 374. satırda geçen πειθάρχω φρενί ifadesi “otoriteye gönüllü itaat” olarak anlaşılmalı ve dolayısıyla pasajda sözü edilen askerlerin Yunanlı denizciler olması gerektiği sonucuna varılmalıdır. Çünkü despotizmin yarattığı korku iklimi ve idamla cezalandırılma kaygısı göz önüne alınırsa, Pers askerleri isteseler de istemeseler de üstlerine, özellikle de Kral Kserkses'e mutlak bir şekilde itaat etmek zorundaydılar. Bu, cezalandırma korkusunun başarıya götüreceği anlayışından da kaynaklanmaktadır. Oysa Hellenler, Hall'e göre, tıpkı pasajda betimlenen denizciler gibi, itaat etmeyi ya da etmemeyi demokratik bir şekilde ve kendi özgür iradeleri doğrultusunda gönüllü olarak seçmiş olmalıydılar. Hall'ün terimleri ile ifade edecek olursak; “Hellenlerde otoriteye gönüllü itaat (πειθαρχος φρήν), Atinalılara özgü demokratik ve emperyal idealler ile yakından ilişkili bir kavramdı” (Hall, 1996: 137).

Hall, bu yaklaşımını Aristophanes ve Isokrates'in eserlerinden bazı alıntılar yaparak temellendirmeye çalışır. Şöyle ki, Aristophanes'in, *Ekklesiazousai* (*Kadınlar Meclisi*) adlı komedyasında bir Atina vatandaşı yasalara

58 Aes. Pers. 374-383.

59 Hall, J. D. Craig'in de bu fikirde olduğunu belirtir. Ancak bu pek de doğru değildir. Çünkü Craig eldeki konu üzerine detaylı bir şekilde eğilmediği gibi, bu pasajda Hellen denizcilerinden bahsedildiğini düşünmek için ilave bir araştırma gerektiğinin altını çizer. Yani ona göre, bu denizcilerin Pers askerleri olmadığını gösteren bir delil mevcut değildir. Craig, 1924: 100. Benzer bir yorum için bkz. Kantzios, 2004: 14.

itaat etmeyi *πειθαρχεῖν* (*πειθαρχέω*) fiili ile ifade etmiştir. (*Eccl.* 762). Isokrates ise son söylevi *Panathenaikos*'ta *πειθαρχία* kavramını Atina demokrasisinin devamlılığını sağlayan en önemli değerlerden birisi olarak göstermektedir (*Panath.* 115). Hall'e göre *πειθαρχεῖν* ve *πειθαρχία* kavramları Attika hatip ve şairleri tarafından Atinalıların sahip olduğu bir erdem olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle, 374. satırdaki *πειθάρχω φρενί* ifadesi Perslerin otoriteye koşulsuz boyun eğme hali olarak değil, özellikle Hellenlere özgü bir itaat anlayışı, yani demokratik yönetim şeklinin bir tezahürü ve dolayısıyla seçilmiş siyasi otoriteye gönüllü bağlılık olarak anlaşılmalıdır.⁶⁰

Ayrıca Hall, Hellenlerin οὐκ ἀκόσμως ifadesiyle örtüşür bir şekilde disiplinli fakat Perslerin ise, pasajdaki denizcilerin aksine, genellikle düzensiz ve kargaşa halinde olduklarının eserde yine haberci tarafından yer yer vurgulandığını ve bunun da kendi tezi için iyi bir dayanak teşkil ettiğini iddia eder. Hellenlerin disiplini ile Perslerin kargaşaya varan aşırı düzensizliğinin metinde “sürekli olarak karşılaştırıldığını” vurgulayan Hall'e göre, “habercinin konuşması boyunca, Hellen disiplini (374, 462) ile Perslere özgü keşmekeşlik (422, 470) arasında bariz bir tezatlık resmedilmektedir” (Hall, 1996: 137, 138). Böylece Hall, 462. dizenin yanı sıra 399, 400 ve 417 gibi birçok başka dizede de Hellen donanmasının bir düzen ve disiplin içinde hareket etmesini doğrudan 374. satırdaki οὐκ ἀκόσμως nitelemesiyle ilişkilendirir. Buna göre, Hellenlerin söz konusu bu dizelerdeki disiplinli hallerinin, 374. dizedeki denizcilerin düzenli tavırlarıyla örtüşüyor olması, bu denizcilerin Hellen olduğu fikrini öne çıkarır. Dahası o, Hellenlerin bu düzenli hali ile 374. satırdaki tartışmalı *πειθάρχω φρενί* ifadesi arasında da bir bağlantı kurar: “Gönüllü bir itaat” kargaşadan uzak ve belli bir disiplin içinde hareket etmeyi de beraberinde getirir (Hall, 1996: 137). Yani ancak otoriteye karşı gönüllü itaatkarlık, söz konusu disiplinli ve düzenli olma halini mümkün kılar. Böylece Edith Hall, söz konusu pasajda betimlenen denizcilerin Hellenler olması gerektiği sonucuna varır.

Ancak, Hall'ün vardığı bu sonucun aksine, bahse konu denizcilerin Pers askerleri olduğunu destekleyen önemli kanıtlar bulunmaktadır. *Persler* 374-383, hemen birkaç dize önceki Kserkses'in donanma komutanlarına verdiği emirleri içeren 364-368. satırlar ile birlikte incelendiğinde, iki pasaj arasında önemli paralellikler bulunduğu ve *πειθάρχω φρενί* ifadesinin Hellenlere özgü olduğu iddia edilen “otoriteye gönüllü itaati” değil, Perslerin üstlerine karşı sergilediği sessizce boyun eğme halini ifade ettiği görülür. 364-368. dizelerde Kserkses, tüm donanmanın gece boyunca hareket halinde olmasını emretmiş ve 374-383. satırlarda bahsedilen denizciler de verilen emrin içeriği ve üslubuyla uyumlu bir şekilde bu talimatları yerine getirmişlerdir. Kaldı ki, haberci tarafından sıklıkla Perslere atfedilen ve οὐκ ἀκόσμως nitelemesiyle örtüşmeyen kargaşa ya da düzensizlik hali, savaş öncesine değil savaş anına ve sonrasına ilişkindir. Öncelikle iki pasaj arasındaki paralellikleri ifade etmeye çalışalım.

60 Fakat Bakewell, söz konusu bu kavramların LSJ'deki tanımlarını da dikkate alarak, itaat kavramının şu veya bu anlamının öne çıkarılamayacağını haklı olarak dile getirir. Çünkü bir kavramın tanımı, yalnızca tanımlananın doğasının ne olduğunu açığa çıkarmayı amaçlar ama tanımlayanların doğası hakkında farklı olabilecek anlayışlar karşısında tarafsızdır. Dolayısıyla, Hall'ün tanımladığı şekilde Hellenlere özgü bir itaat anlayışı olabilir ve Attika hatip ve şairleri de söz konusu bu anlayışa eserlerinde tabii ki yer verebilirler; ancak bu, 374. satırda da böyle bir anlayışa yer verilmiş olduğu anlamına gelmez. Bkz. Bakewell, 1998: 233.

Kserkses, savaştan önceki gün Yunanlıların gizlice açık denizlere kaçacakları, hatta bir adaya sığınmayı planladıkları şeklinde gerçekdışı bir duyum almış ve bunun üzerine gemi kaptanlarına şöyle bir emir vermiştir:

εὗτ' ἄν φλέγων ἀκτῖσιν ἥλιος χθόνα

365 λήξῃ, κνέφας δὲ τέμενος αἰθέρος λάβῃ,

τάξαι νεῶν στῖφος μὲν ἐν στοίχοις τρισὶν

ἔκπλους φυλάσσειν καὶ πόρους ἀλιρρόθους,

ἄλλας δὲ κύκλω νῆσον Αἴαντος πέριξ.⁶¹

“Güneş ışınlarıyla yeryüzünde açtığı

Yangına son verince, doldurunca gökleri karanlıklar

Donanma ağırlığı üç safta sıralanacak

Tutmak için çıkışları çalkantılı sularda.

Öbür gemilerle de Aias adası abluka altına alınacak!”⁶²

İki pasaj arasındaki en önemli paralelliklerden birisi, Kserkses’in emir verdiği denizcilerin işe koyulmaları gereken zaman dilimi ile diğer pasajdaki denizcilerin yaptıkları faaliyetlerin zaman diliminin aynı olmasıdır (Bakewell, 1998: 235). 364-365. dizelerde Kserkses, verdiği talimatların “Güneş ışınlarıyla yeryüzünde açtığı yangına son verince, doldurunca gökleri karanlıklar” yerine getirilmesini emretmiştir. Tartışma konumuz olan pasajdaki 377. satırda da denizcilerin, “güneş batıp gece olunca” gemilerdeki yerlerini almış oldukları vurgulanmaktadır. Bu zaman uyumu, 374-383. dizelerde tasvir edilen denizcilerin Pers askeri olduğunu düşünmek için güçlü bir dayanak oluşturmaktadır. Savaştan önceki gece Hellenlerin açık denizlere kaçacakları ya da bir adaya sığınacakları şeklindeki haber, Hellenlerin kurmuş olduğu tuzağın bir parçasıdır. Yunanlılar, Persleri yanıltarak, Pers donanmasının o gece sığ sularda toplanmasını amaçlamış ve bunu da başarmışlardır. Şimdi, bu savaş stratejisi göz önüne alınırsa, söz konusu zaman diliminde denize açılıp bir takım önlemler alması beklenen tarafın Persler olması gerekmez mi?

Pasajlar arasındaki bir diğer önemli paralellik, Kserkses’in emirlerinin içeriği ile kimliği tartışılan denizcilerin savaştan önceki gece yaptıkları faaliyetlerin büyük ölçüde örtüşüyor olmasıdır. Kserkses, donanmanın üç safa ayrılarak bazı gemilerin devriye gezip kaçış noktalarını tutmalarını, seçkin askerlerin de yer aldığı diğer gemilerin ise Aias Adası’nı kuşatmalarını emretmiştir. Söz konusu pasajdaki denizciler de kendilerine verilen benzer talimatlar doğrultusunda saflarını alarak gece boyunca seyir halinde kalmış ve onlardan istenen manevraları gerçekleştirmişlerdir.⁶³ Bu da göstermektedir ki, 374-383. satırlarda tarif edilen denizciler Pers askerle-

61 Aes. Pers. 364-368.

62 Aiskhylos. Persler (Çev. G. D. Kalyoncu). İstanbul 1968, s. 24.

63 Bakewell de, 381. satırda geçen τεταγμένους ile Kserkses’in talimatlarının bir parçası olan 366. satırdaki τάξαι fiili arasında bağlantı

rinden başkası değildir. Çünkü metinde Hellenlerin savaştan önceki gece denizde hareket halinde olduklarına dair her hangi bir ifade bulunmamaktadır. Kaldı ki, Hellenlerin o gece boyunca “hiçbir çıkış yapmadığı” da 385. satırda açıkça belirtilmektedir. Oysa Perslerin tüm gece ne şekilde faaliyet göstermeleri gerektiğine dair Kserkses’in kesin emri söz konusudur.⁶⁴ Öyleyse, Pers denizcilerinin gece boyunca yapmaları istenen manevralara dair dile getirilmiş emir ve talimatlar ortadayken, bu talimatlarda yapılması istenen faaliyetlere benzer faaliyetleri yapanların Hellenler olduğunu niçin düşünelim ki?

Ayrıca, bahse konu denizcilerin itaatkar ve disiplinli fakat Perslerin ise oldukça düzensiz ve büyük bir kargaşa içerisinde olmaları, Hall’ün bu denizcilerin Hellen olması gerektiği şeklindeki iddiasını kanıtlamaz. Çünkü habercinin yer yer Perslere atfettiği kargaşa hali savaş anına ve sonrasına aitken, söz konusu denizcilerin düzenli ve itaatkar bir şekilde faaliyette bulunmaları ise savaş öncesine ilişkindir. 374-383. satırlarda düzenli ve disiplinli olduğu söylenen denizciler ile özellikle 422, 470 ve 481. satırlarda düzenden yoksun ve kargaşa içinde olarak gösterilen Persler arasındaki bu tezatlık, Kserkses’in 371-372. dizelerde de gördüğümüz üslubu ve Perslere özgü yönetim şekli ile yakından ilişkili olup, kolaylıkla giderilebilir mahiyettedir. Kserkses, gemi kaptanlarına yukarıda ifade edilen emirleri verdikten sonra, şayet başarısız olurlarsa kafalarının kesileceğini gönül rahatlığı içinde hatırlatmıştır. Kantzios’un da haklı olarak dile getirdiği gibi, monarşi ile yönetilen ve dolayısıyla baskı ve korku kültürünün yerleşmiş olduğu toplumlarda başarısızlıkların cezalandırılması olağan bir durum, cezalandırılma korkusunun başarıya götüreceği de yaygın bir kanaatti. Dolayısıyla herkes gibi askerler de verilen bir emre “kargaşa çıkarmadan” ve “sessizce” boyun eğmek zorundaydılar, başka bir seçenekleri ne yazık ki yoktu.⁶⁵ Nitekim Pers askerleri, Kserkses’in tehdidinin hemen akabinde, yani 374-383. satırlarda, tek vücut olmuş ve kendilerine verilen her talimatı can korkusuyla düzenli, disiplinli ve itaatkâr bir şekilde yerine getirmişlerdir.⁶⁶ Fakat savaş başlar başlamaz bu düzen ve disiplin bir şekilde bozulmuş ve büyük bir karmaşanın içerisine sürüklenmişlerdir (Kantzios, 2004: 14-15).

Perslerin savaş anı ve sonrasında içine düştüğü bu durum, onların genellikle böyle oldukları anlamına katiiyen gelmez. Cezalandırılma korkusuna dayalı katı bir askeri hiyerarşinin hakim olduğu Pers ordusunda askerler zaten her zaman pasajdaki denizciler gibi davranmak zorundaydılar. Oysa savaş sırasında ortaya çıkan bu kargaşa ve panik hali, 413-416. dizeler arasında da açıkça dile getirildiği üzere, büyük bir stratejik hatanın, yani Kserkses’in Hellenlerin tuzağına düşerek donanmayı sığ sulara ve özellikle dar geçitlere konuşlandırmasının bir sonucudur. Habercinin sıklıkla bu durumun altını çizmesi, aslında Kserkses’in stratejik hatasını vurgulamak

kurarak, iki pasaj arasındaki bu paralelliği farklı bir yoldan ortaya koymaya çalışır. Bkz. Bakewell, 1998: 235.

64 Herodotos da, Perslerin savaştan önceki gece boyunca hiç uyumadan bu hazırlıkları yaptıklarını anlatır (VIII. 76. 3).

65 Kalyoncu, belki de bundan dolayı, 374. satırdaki *πειθάρχω φρενί* ifadesini, Hall gibi “otoriteye gönüllü itaat” olarak değil, “sessizce” olarak yorumlamıştır. Bkz. Aiskhylos. Persler (Çev. G. D. Kalyoncu). İstanbul 1968, s. 24.

66 Ancak bu denizcilerin düzenli, disiplinli ve *πειθάρχω φρενί* ifadesi üzerinden yansıtılan ruh halleri şöyle de açıklanabilir. Kserkses, 371-372. satırlarda da belirtildiği gibi, savaşı Perslerin kazanacağına dair güveni tam olduğu için, emirlerini sevinçli bir ruh haliyle (*εὐθόμου φρενός*) verdi. Söz konusu denizciler de bu emirler karşısında, 374. satırda da görüldüğü üzere, düzenli ve disiplinli bir duruş sergilemiş ve *πειθάρχω φρενί* olarak tanımlanan bir psikolojiye bürünmüşlerdir. Böylece onlar, Kserkses’in savaşı kazanma konusundaki güvenini boşa çıkarmamak ve kendileri de bu önemli savaşı kazanmak istedikleri için, onunla aynı duyguya kapılarak görevlerini büyük bir düzen ve disiplin içerisinde yerine getirmişlerdir. Bu, yukarıdaki açıklamadan farklı olmasına karşın, yine de burada savunulmaya çalışılan sonucu desteklemektedir.

SÖZEL SUNUMLAR

içindir. Pers donanmasının dar sularda sıkışması nedeniyle, onların katı bir disiplin içinde hareket etmelerini mümkün kılan emir komuta zinciri kaybolmuş ve böylece başlangıçta sahip oldukları düzen ve koordinasyon yerini doğal olarak kargaşaya bırakmıştır. Dolayısıyla eğer habercinin Perslere atfettiği düzensizlik durumu işte bu çerçevede ele alınırsa, o zaman niçin 374-383. satırlarda bahsedilen denizcilerin düzenli ve uyumlu ama savaşta bozguna uğramış olan Perslerin ise bunun tam tersi bir şekilde hareket ettikleri açıkça görülecektir.

Bütün bunların ışığında, 374. satırdaki $\text{o}\acute{\iota}\ \delta\prime\ \text{o}\acute{\upsilon}\kappa\ \acute{\alpha}\kappa\acute{\omicron}\sigma\mu\omega\varsigma,\ \acute{\alpha}\lambda\lambda\grave{\alpha}\ \text{p}\epsilon\iota\theta\acute{\alpha}\rho\chi\omega\ \varphi\rho\epsilon\nu\acute{\iota}$ ifadesinin Hellenlere özgü olduğu iddia edilen ve belli bir gönüllük esasına dayalı bir disiplin ya da itaat anlayışını dile getirmediğini söyleyebiliriz. Aksine bu satırda, Pers askerlerinin Kserkses'in verdiği tehdit dolu emirler karşısında takınmak zorunda oldukları ama savaş esnasında kaybolmuş olan katı disiplin ve sessizce itaat etme hali tasvir edilmektedir. Demek ki, *Persler* tragedyasının tartışmalı 374-383. dizelerinde Hellen değil Pers denizcilerinin Salamis Savaşı'ndan önceki gece tedbir amaçlı yaptıkları faaliyetler betimlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aeschylus. *Persians. Seven against Thebes. Suppliants. Prometheus Bound.* (Ed.- Trans. A. H. Sommerstein). Cambridge, MA: Harvard University Press, 2009. (Loeb Classical Library).
- Aiskhylos. *Persler* (Çev. G. D. Kalyoncu). Yunan Klasikleri: 80. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968.
- Aristophanes. *Frogs. Assemblywomen. Wealth.* (Ed.-Trans. J. Henderson). Cambridge, MA: Harvard University Press, 2002. (Loeb Classical Library)
- Bakewell, G.W., (1998). *Persae 374-83: Persians, Greeks, and ΠΕΙΘΑΡΧΩΙ ΦΡΕΝΙ.* *Classical Philology.* 93 (3): 232-236.
- Barrett, J., (1995). *Narrative and the Messenger in Aeschylus' Persians.* *The American Journal of Philology.* 116 (4): 539-557.
- Bremer, J.M., (1976). *Why Messenger-Speeches?.* *Miscellanea Tragica in Honorem J.C. Kamerbeek* (Ed. J. M. Bremer-S. L. Radt-C. J. Ruijgh). s. 29-48. Amsterdam: Hakkert.
- Broadhead, H.D., (1960). *The Persae of Aeschylus, Edited with Introduction. Critical Notes and Commentary.* Cambridge: University Press.
- Craig, J.D., (1924). *The Interpretation of Aeschylus' Persae.* *The Classical Review.* 38 (5/6): 98-101.
- Hall, E. (1996). *Aeschylus: Persians, (Edited & Introduction, Translation & Commentary).* Warmington: Aris & Phillips.
- Herodotus. *The Persian Wars. Vol. IV* (Trans. A. D. Godley). Cambridge, MA: Harvard University Press, 1925. (Loeb Classical Library)

SÖZEL SUNUMLAR

Isocrates. On the Peace. Areopagiticus. Against the Sophists. Antidosis. Panathenaicus. (Trans. G. Norlin).
Cambridge, MA: Harvard University Press, 1929. (Loeb Classical Library)

Kantzios, I. (2004). The Politics of Fear in Aeschylus' "Persians". *The Classical World*. 98 (1): 3-19.

ÖZET METİNLER

1.ULUSLARARASI İSTANBUL DİL - KÜLTÜR VE TARİH KONGRESİ ÖZET METİN SUNUMLAR

ÖZET METİNLER

AISKHYLOS, PERSLER 374-383: HELLENLER Mİ YOKSA PERSLER Mİ?

Esengül AKINCI ÖZTÜRK

Türkiye

Öz: Aiskhylos'un Persler adlı tragedyasının 374-383. dizelerinde haberci, Salamis Savaşı'ndan önceki gece denizcilerin uysalca yaptıkları hazırlıkları anlatır. Yaygın görüş, bu hazırlıkları yapan denizcilerin Pers askerleri olduğu yönündedir. Fakat ünlü filolog Edith Hall, Aeschylus: Persians başlıklı eserinde, geleneksel kabulün aksine, söz konusu pasajda aslında Perslerden değil Hellenlerden bahsedildiğini savlar. Hall'ün argümanı, 374. satırdaki οὐκ ἀκόσμως (“düzensiz olmayan”) ve πειθάρχῳ φρενί (“itaatkar bir şekilde”) ifadelerinin yorumuna dayanmaktadır. Ona göre πειθάρχῳ φρενί ifadesi, “otoriteye gönüllü itaat” olarak anlaşılmalı ve dolayısıyla 374-383. satırlarda Yunanlı denizcilerden söz edildiği sonucuna varılmalıdır. Çünkü Hellenler, tıpkı pasajda betimlenen denizciler gibi, kendi iradeleri doğrultusunda otoriteye gönüllü olarak itaat etmeyi özgürce seçerler. Ayrıca Hall, Hellenlerin οὐκ ἀκόσμως ifadesiyle örtüşür bir şekilde disiplinli fakat Perslerin ise, pasajdaki denizcilerin aksine, genellikle düzensiz ve kargaşa halinde olmalarının da kendi tezini desteklediğini düşünür. Bu çalışmada, Hall'un argümanının makul ve savunulabilir olmadığı gösterilmeye çalışılacaktır. Persler 374-383, hemen birkaç dize önce Kserkses'in donanma komutanlarına verdiği emirleri içeren 364-369 ile birlikte incelendiğinde, iki pasaj arasında önemli paralellikler bulunduğu ve πειθάρχῳ φρενί ifadesinin Hellenlere özgü olduğu iddia edilen “otoriteye gönüllü itaati” değil, Perslerin üstlerine karşı sergilediği sessizce boyun eğme halini ifade ettiği görülür. Persler 364-369'da Kserkses, tüm donanmanın gece boyunca hareket halinde olmasını emretmiş ve 374-383. satırlarda bahsedilen denizciler de verilen emrin içeriği ve üslubuyla uyumlu bir şekilde bu talimatları yerine getirmişlerdir. Kaldı ki, eserde Perslere atfedilen ve οὐκ ἀκόσμως nitelemesiyle örtüşmeyen kargaşa hali savaş öncesine değil, savaş anına ve sonrasına ilişkindir. O halde, Persler tragedyasının 374-383. satırlarında sözü edilen denizcilerin Pers askerleri olduğunu düşünmek akla daha yakındır.

Anahtar Kelimeler: Aiskhylos, Edith Hall, Persler, Pers Donanması, Salamis Savaşı